

RESUMÉ

DANMARK STYRKET UD AF KRISEN

September 2009

REGERINGEN

Resumé af *Danmark styrket ud af krisen*

Danmark og resten af verden er blevet ramt af den kraftigste og mest synkrone lavkonjunktur i mange årtier. Både i Danmark og i resten af verden har der derfor i det forløbne år især været fokus på at bremse den negative økonomiske spiral og sikre grundlaget for fornyet fremgang.

Selv om der nu er tegn på, at svækkelsen af økonomierne er bremsset op, vil den dybe krise få varige konsekvenser, som påvirker vækstmulighederne og frihedsgraderne i den økonomiske politik i de kommende år. Den økonomiske krise skærper dermed mange af de langsigtede udfordringer, som Danmark står overfor.

En del af de job, der nedlægges på grund af krisen, kommer ikke igen. Det er derfor en central udfordring for Danmark og dansk erhvervsliv at skabe nye arbejdspladser i fremtiden. Dansk økonomi har før håndteret store tilpasninger. Men udfordringen kan fremover få en anden karakter, bl.a. fordi folkerige lande som Kina og Indien spiller en stadig større rolle, også inden for videnintensive områder.

Danmark har i en årrække haft lavere vækst i den økonomiske velstand end de fleste andre OECD-lande. Væksten i produktiviteten – dvs. den værdi der skabes pr. arbejdstime – har således været meget lav siden midten af 1990'erne.

Vækstmulighederne dæmpes desuden af finanskrisen og den demografiske udvikling, som reducerer antallet af erhvervsaktive. Frem mod 2020 ventes antallet af erhvervsaktive at falde med i størrelsesordenen 50.000 personer.

Der er stærkt fokus på grøn omstilling af økonomierne i store dele af verden, og udviklingen mod et fossilfrit og grønt samfund kræver en markant omstilling, der vil påvirke alle dele af det danske samfund.

Samtidig vil krisen stille større krav til den økonomiske politik for at sikre en holdbar linje i finanspolitikken, og de økonomisk-politiske handlemuligheder vil være væsentlig mindre end i de seneste 10-15 år.

Regeringen har på den baggrund nedsat et vækstforum, der skal rådgive regeringen om, hvordan der skabes fornyet vækst i Danmark efter den nuværende krise.

Med debatoplægget *Danmark styrket ud af krisen* er det forsøgt at etablere et grundlag for en diskussion om nogle af de centrale temaer. Oplægget tager udgangspunkt i følgende spørgsmål:

- Hvordan kan man skabe højere velstand i Danmark gennem styrket produktivitetsvækst og etablering af nye, højproduktive arbejdspladser?
- Den danske velfærdsmodel forudsætter meget høj beskæftigelse – hvordan sikres, at danskernes arbejdsindsats ikke falder? Og hvordan sikres tilstrækkelige kvalifikationer i arbejdsstyrken?
- Hvordan opnås grøn vækst, hvor Danmark udnytter mulighederne – og begrænser omkostningerne – i omstillingen til bæredygtig energi?
- Hvordan opnås en udvikling, der er forenelig med en holdbar linje i finanspolitikken?

Hvordan skabes højere velstand og nye job?

Den tiltagende globalisering giver nye muligheder for at udbygge velstanden og skabe nye højproduktive job, men stiller samtidig krav. Der er begyndende tegn på det, man kan kalde globaliseringens anden bølge, hvor folkerige lande som Kina og Indien spiller en stigende rolle inden for videnintensive områder.

Velstandsstigninger har historisk især været resultatet af øget produktivitet, det vil sige evnen til at skabe mere værdi per arbejdstime. Sådan vil det også være fremadrettet. I de kommende år går de store efterkrigsårgange på pension, mens små årgange træder ind på arbejdsmarkedet, hvilket indebærer et negativt bidrag til velstandsudviklingen.

Uden et løft af produktivitetsvæksten vil velstandsniveauet stagneres. Det vil bryde med den historiske trend, hvor generation efter generation har udbygget velstanden. Styrket produktivitetsvækst bliver derfor afgørende for vækst og øget velstand.

Danmark er et af de lande, der har haft den svageste produktivitetsvækst siden midten af 1990'erne på trods af, at udviklingen i rammevilkår tilsiger stærkere vækst. Det kan tyde på, at der ikke er fuldt gennemslag fra de gode generelle rammevilkår til erhvervslivets udvikling og vækst.

Utilstrækkelig viden, innovation og fornyelse i dansk erhvervsliv er blandt de mulige forklaringer på den svage produktivitetsvækst. For eksempel ligger danske virksomheders innovation kun i det internationale midterfelt, relativt få medarbejdere i den private sektor har en videregående uddannelse, og succesraten blandt nye virksomheder er mindre end i en række andre lande.

Spørgsmål

- Hvilke konkurrenceparametre vil være afgørende for, at dansk erhvervsliv også fremover kan gøre sig gældende internationalt?
- Hvilke rammevilkår er navnlig vigtige for at forhindre, at Danmark fanges i en lavvækstfælde?
- Hvordan styrkes innovation, kommercialisering og andelen af succesfulde vækstiværksættere i Danmark?
- Er der særlige karakteristika ved Danmark (offentlig regulering, stor offentlig sektor, ambitiøse klimamål), som kan udnyttes til ny vækst?

Høj beskæftigelse og arbejdsindsats – og gode kvalifikationer

Høj beskæftigelse og en høj samlet arbejdsindsats er vigtigt både for den samlede velstand i samfundet og for de offentlige finanser. Danskernes samlede arbejdsindsats er gennemsnitlig sammenlignet med andre OECD-lande. Mange danskere deltager på arbejdsmarkedet, men den gennemsnitlige arbejdstid for beskæftigede er relativt lav.

Der er udsigt til at både arbejdsstyrken og arbejdstiden falder de næste 10 år. Det bidrager negativt til velstandsudviklingen. Den samlede arbejdsindsats kan øges gennem ændringer af arbejdsmarkeds- og socialpolitikken og ved, at arbejdsmarkedets parter skaber bedre rammer for en højere gennemsnitlig arbejdstid.

En veluddannet arbejdsstyrke er en forudsætning for, at danske virksomheder kan begå sig i den globale konkurrence og samtidig betale høje lønninger, og for at den offentlige sektor kan levere service af høj kvalitet. Danmark er blandt de OECD-lande, der bruger flest ressourcer på uddannelse. Men globaliseringen og den teknologiske udvikling stiller stadig stigende krav til arbejdsstyrkens kvalifikationer og omstillingsparathed.

Spørgsmål

- Hvad kan arbejdsmarkedets parter, regering og folketing gøre for at understøtte en højere arbejdsindsats?
- Hvad er barriererne for at nå målsætningen om, at 95 pct. af en ungdomsårgang skal have en ungdomsuddannelse og 50 pct. en videregående uddannelse?
- Er kvaliteten af vores uddannelser god nok sammenlignet med andre lande? Og er nogen kompetencer vigtigere end andre i lyset af de udfordringer, Danmark står overfor?

Hvordan opnås grøn vækst?

Danmark har fastsat ambitiøse mål for lavere udledning af drivhusgasser og skal på lang sigt frigøre sig fra fossile brændsler – olie, naturgas og kul – til fordel for vedvarende energikilder. Kampen mod klimaforandringer udgør den største udfordring, men grøn vækst handler generelt om at fremme en vækst, der begrænser de menneskeskabte miljøpåvirkninger.

Omstillingen af den danske økonomi mod det fossilfri samfund rummer både store risici og muligheder i forhold til den fremtidige vækst og velstand. "Forkerte" beslutninger kan føre til betydelige tab, mens "rigtige" beslutninger potentielt kan føre til betydelige gevinster. Omstillingen mod et fossilfrit og grønt samfund rummer således et stort erhvervspotentiale.

Spørgsmål

- Hvilke perspektiver – muligheder og udfordringer – er der ved at omstille Danmark fuldt og helt til grøn energi?
- Hvilke styrkepositioner inden for klima-, energi og miljøteknologi har danske virksomheder i en international sammenhæng, og kan disse fastholdes med de betydelige satsninger i bl.a. USA, Kina og Tyskland?
- Hvordan afbalanceres behovet for tilskud til nye energiteknologier med hensynet til det øvrige erhvervslivs konkurrenceevne?
- Hvordan kan det sikres, at der er tilstrækkelig kapital til at gennemføre omstillingen af den danske energiproduktion, så bl.a. forsyningssikkerheden fastholdes?

Holdbare offentlige finanser

I de kommende år, hvor mange lande kan stå overfor en egentlig offentlig finanskrise, vil en troværdig finanspolitik og sunde offentlige finanser være en vigtig konkurrenceparameter – fordi en ansvarlig politik sikrer tillid til økonomien og understøtter lav rente.

De offentlige finanser forringes markant under krisen og skal styrkes efter krisen. Desuden vil den demografiske udvikling lægge pres på finansieringen af velfærdssamfundet. Der er derfor risiko for længere årrække med betydelige underskud.

Højere produktivitetsvækst kan understøtte bedre offentlig service og højere privat forbrug – men højere produktivitetsvækst sikrer ikke af sig selv holdbare offentlige finanser. Udfordringen med at sikre balancen mellem offentlige indtægter og udgifter kan principielt kun løses ad tre veje: Besparelser, højere skatter eller højere arbejdsindsats.

Spørgsmål

- Hvordan påvirkes Danmarks udfordringer af, at alle lande samtidig skal håndtere store offentlige budgetunderskud og stigende gæld?
- Hvordan kan konsolideringen gennemføres, så den bedst understøtter vækstmulighederne?
- Hvordan sikres, at vækstfremmende tiltag styrker – og ikke forringer – de offentlige finanser?